

- Beispielhafter Auszug aus der digitalisierten Fassung im Format PDF -

De Plantis Esculentis insularum Oceani australis commentatio botanica.

Georg Forster

Die Digitalisierung dieses Werkes erfolgte im Rahmen des Projektes BioLib (www.BioLib.de).

Die Bilddateien wurden im Rahmen des Projektes Virtuelle Fachbibliothek Biologie (ViFaBio) durch die [Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg \(Frankfurt am Main\)](#) in das Format PDF überführt, archiviert und zugänglich gemacht.

1875

N 10
102

18 Apr.

1999.

Joh.

GEORGII FORSTER,

MEDIC. DOCT.

SERENISS. POLONIAE REGI A CONSILIIS
INTIMIS, ETC.

DE

PLANTIS ESCULENTIS

INSULARVM OCEANI AVSTRALIS

COMMENTATIO BOTANICA.

Sed primum positum sit, nosmet ipsos commendatos esse
nobis, primamque ex natura hanc habere appetitionem, ut
conseruemus nosmet ipsos.

CIC. *de finib. bon. et mal. L. IV.*

BEROLINI,

APVD HAVDE ET SPENER,

MDCCLXXXVI.

h

20.1

1/1

GEORGE FORSTER

PLANT DOCT.

PLANT DOCT. A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

PLANT DOCT.

V I R O
ILLVSTRI ET GENEROSO
IOANNI ANDREAE
M V R R A Y,

EQVITI ORDINIS DE WASA, CONSILIARIO REGIAE
AVLAE, PROFESSORI MEDICINAE ET BOTANICES
IN ACADEMIA REGIA GOETTINGENSI, REL.

BOTANICO
NOSTRI AEVI PRIMARIO

H V N C
DELECTVM FLORVLAE AVSTRALIS

PIENTISSIME CONSECRAT
GEORGIVS FORSTER.

VIR O

ILLVSTRI ET GENEROSO

IOANNI ANDREA

MURRAY,

FOVITI ORDINIS DE WARA, CONSILARIO REGIAE

AVLAE, PROFESSORI MEDICINAE ET BOTANICAE

IN ACADEMIA REGIA GOTTINGENSIS, REL.

BOTANICO

OSTRI AERI PHARMACO

HANC

DELECTVM FLORVAE AVSTRALIS

PIENTISSIME CONSERVAT

GEORGIVS FORSTER.

PRAEFATIO.

Asiam inter orientalem et Americam zephyrinam late extenditur Oceanus australis, omnium vastissimus, nullis extra zonam torridam, praeter unicum fere novam Zeelandiam, terris interceptus; intra tropicos autem plurimis insulis, veluti punctis conspersus, quarum aliae in congeries aliquot collectae, aliae majori spatio disjunctae jacent. Versus occidentem inde a decimo quem vocant latitudinis australis gradu usque ad quadragesimum quartum, idem oceanus novam Hollandiam, Europa maiorem, alluit.

Incolae harum terrarum alii candidiores sunt, alii nigricantes. Priores numero reliquis praestant, uno eodemque sermone utuntur, morumque similitudine, quantum pro climatum diversitate licuit, inter se conveniunt. Ex Indiae regionibus orientalibus per archipelagum moluccanum atque philippinas insulas in oceanum australem eosdem migrasse, propter analogiam linguae eorum vernaculae cum ma-

laica, certissimum est. Oceani huius partem borealem, tropico tamen inclusam, tres insularum congeries occupant, Latronum quae et Marianae dicuntur, Carolinae, et novissimo Cookii itinere detectae Sandvigiae. In ea parte quae trans aequatorem ad austrum sita est, totidem archipelagis, Amicorum scilicet, Societatis et Marchionis Mendozae, sedem figerunt; quibus adnumerari debent insulae illae, hinc atque illinc in oceano dispersae, cuius superficiem vix superant, stupendis lithophytorum habitaculis inaedificatae nobis *demersae* (Low Islands) dicendae. Eiusdem stirpis porro ramentum extra tropicum australem, versus americanae littora in paschali insula reperitur (Oster-eiland), aliud deinceps ex opposito novae hollandiae nova Zeelandia est, inde a tricesimo quinto ad quadragesimum septimum latitudinis gradum protensa.

Nigrae gentis longe alia est ratio; nam in Indiae archipelagis orientalibus, et praesertim in montuosis sylvaticisque insularum latibulis agrestium hominum familiae reperiuntur, quae forte cum hisce australioribus nigris ex eadem stirpe prognatae sunt. Eiusdem gentis praecipua sedes est illa insularum congeries, quae aequatori et moluccanis insulis proxima, Papuae sive novae Guineae, Britanniae, Hiberniaeque nominibus in tabulis geographicis designari solet. Inde per insulas Charlottae, novasque Hebrides ad novam Caledoniam usque haecce nigritarum proles videtur penetrasse, brevissimo certe, si cum eo conferatur, quo candidiores illi homines novam Zeelandiam et extre-

mam

mar paschatis insulam petierunt, itinere, et a primis sedibus minus remoto. Nigri huius populi forte soboles, etiam novam Hollandiam occupavit, licet hoc certo affirmare non auserim; quod si vastissimae istius regionis incolae vera originem trahunt a Papuanis, dandum id quoque est, eos a climate et carniū esu aliquanto immutatos fuisse. Verum enim vero nigrorum hominum in hisce terris in primis ea est singularitas, ut fere in qualibet insula, licet proxima vicinitate cum reliquis coniuncta sit, proprio diversissimoque sermone utantur; totque paene sint idiomata, quot sunt insulae ab iisdem habitatae. Quo quidem argumento nullum exquisitius immanitatem maiorum, a quibus ortum trahunt comprobare videtur; et enim quis est, qui indomitam feritatem simul et inscitiam climatis ubertate altam in eo potissimum non agnoscat, quod praeter victus parandi rationem, nihil a parentibus didicerint, desertisque laribus etiam patrii sermonis obliti sint?

Singularem hanc diversitatem inter Australasiae vel Polynesiæ populos, cum iam neque aëris, qui omnibus idem propemodum est, neque alimentorum, quibus omnes fere iisdem vescuntur, diversae qualitati tribuenda sit, originem ducere a primitiva autochthonum varietate arbitror. Indelebilis enim et tanquam inusta species, diversis hominum familiis inhaeret, plurimis notis characteristicis insignis, quae et climati omnimodo resistit, et ciborum commutatione non frangitur, nec non perpetua successione, nisi contaminatae fuerint generati-

ones aliqua mixtela, a parentibus ad ultimam prolem integra meracissimaque descendit. Cui assertioni ne testimonia desint ex aliis regionibus deprompta, verbo saltem tetigisse sufficet aethiopum sive nigritarum e propriis sedibus africanis in peregrina climata translatorum generationes, atro colore, crispa in capite lana, porrectis maxillis, naso simo, labis tumidis, ceterisque indiciis ab optimo Soemmerringio, summo incisore, mihi (*) nuper enumeratis, atavis semper simillimas. Attamen de origine harum in genere humano varietatum aliquid certi vel ea ratione constitui nequit, quod in univrsam historica traditione antiquiores sint, et Iudaeorum oracula, quibus Europaei e consuetudine pie assentiuntur, de iisdem fileant. Cum autem Iudaeos semel in scenam evocaverim, eosdem non dimittendos iudico, priusquam eorum exemplo varietatum humanarum persistentiam firmaverim. Plurima enim secula non suffecerunt ad abluendam istam notam vultui horum hominum adeo profunde insculptam, qua vel a primo intuitu asiaticam eorundem originem, meridie clarius perspectam habemus.

Quod ad climatis temperiem attinet, illud nimirum in novae Hollandiae desertis siticulosis, inter calidissima jure referri potest, neque huius parti boreali, aequatori vicinae, ipsam africanam aequinoctialem aestuosiore existimarem. Insulas vero, per oceanum dispersas,
ven-

(*) Ueber die körperliche Verschiedenheit des Negers vom Europäer. Frankf. u. Mainz 8. 1785.

... und die nächsten 10 Seiten ...
... and the next 10 pages ...

sed dantur etiam varietates inodora. Arabes et Zeylonenses propter hunc odorem Pandanos masculas colunt; Indorum mulieres, praesertim insulas orientales inhabitantium capillos polline antherarum odoratissimo conspergunt; folia floralia autem et thyrsi racemulos in cistis inter vestes reponunt. Ternatenses eosdem flores nondum apertos cum carne et piscibus oleris loco coquunt. Bandanenses folia vulneribus imponunt, in australis autem oceani insulis storeae inde fiunt. Fructus in India ab Elephantibus vorantur; in o-Taheiti et circumjacentibus insulis a pueris exsugillari solent; si Artocarpus defecerit, etiam adulti iisdem vescuntur. Sunt colore extrorsum toti aurantii, intus flavi, odorem gratissimum et aromaticum fragorum vel Bromeliae Ananae spargunt, substantiam pulposo-farinaceam, saporis primum dulcescentis deinde adstringentis austeri: vires stypticas iis inesse docuit Rheede in Hort. Malab. Fructus taheitisibus *e-Vara*; flores masculi *Hinanno*.

II. MORINDA CITRIFOLIA Linn.

M. arborea, pedunculis solitariis. *M. S.*
V. p. 217.

Inter fructus edules insularum australis oceani succedanei locum occupant huius arbusculae baccae, quae Taheitisibus *Nono* vocantur, et pro cibo vsurpantur deficiente artocarpi annona. Ex Cookii novissimo itinere cognovimus hosce fructus, qui crudi viridi-flavescentes, aquosi et insulsi sunt, coctos, sive in fornace subterranea assatos, saporem gratum acquirere. Haec Morindae species in hisce regionibus spontanea est, cum passim et quidem in desertis etiam insulis reperiat. Baccarum vires anodynas laudat Rumphius in Herb. amb. jii p. 159.

12. SOLANUM AVICULARE. F.

S. caule inermi fruticoso, foliis sinuato-pinnatifidis: corymbis terminalibus. F.

Huius baccae fulvae, pruni majoris magnitudine, acidae, parum dulcescentes subnauseosae, ab incolis Novae Zeelandiae avidè vorantur, aviculis etiam gratissimae neque nostratibus omnino rejiciendae. Habitat sponte in Novae Zeelandiae dumetis ruderatisque.

Caulis fruticosus, erectus inermis ramosus, semiorgyalis. Rami herbacei, laeves, subteretes, crassitie fere digiti, breves.

Folia alterna, petiolata, sinuato-pinnatifida, inferius acuminata, pedalia, laciniis lanceolatis oppositis, trium parium cum impari, laevibus integris, saturate viridibus, palmaribus. Petioli semiteretes, laeves, patentes, sparsi.

Corymbi terminales duo sive tres, pauci-flori. Pedunculus universalis teretiussculus erectus, palmaris; partialcs sex seu septem, sparsi uniflori, teretes, laeves, patentes, elevatione proportionali, pedunculo universali quasi per articulationem inpositi. Flores violacei, pollicares, staminibus flavis.

CAL. *Perianthium* turbinatum quinquefidum, laciniis brevibus acutis.

COR. monopetala plicato-rotata, tubo brevissimo, laciniis quinque margine plica auctis.

STAM. *Filamenta* quinque corolla breviora. *Antherae* in tubum conniventes.

PIST. *Germen* oblongum. *Stylus* longitudine staminum. *Stigma* breve bilabiatum.

PER. *Bacca ovalis, aurea, bilocularis.*

SEM. plurima nidulantia.

13. **ACHRAS DISSECTA F.**

A. floribus confertis, corollis octodecimfidis: foliis obovatis emarginato-retusis. F.

A. dissecta. M. S. V. p. 342, *Linn. Suppl. pl.* p. 210.

Manyl-kara. *Rheed. Hort. Mal. part* jii. p. 53. t. 25.

Advena in hortis Malabarorum colitur nomine *Manylkara*, sive *Karae manilensis*, cum ex insulis philippinis allatam adseverent. Fructus huius arboris est pomum, forma et magnitudine olivae, oblongum, viridinitens, viscido et lacteo succo refertum, maturius purpureum, intus rufum, succulentum, carne acido-dulci, semen unum alterumve continens (reliquis loculamentis abortientibus), nucleo albo amariusculo. Hi, fructus ibidem inter bellaria comeduntur. Folia cum curcumae radice et zinziberis foliis cocta et contusa ad cataplasma contra tumores adhibentur, Brachmanis *Manil-gale* (sed in tabula aenea nomen adscriptum *Vanvalli*). Lusitanis *Fruita Manilha*, Belgis *Loe-bessen* sive *chineefche pruynen* vocantur; quod etiam apud Sinas crescant. Arborem proceram, caudice crasso, ramis longe lateque comatam dixit Rheed. Mihi semel visa est in Tongatabu insula, mense Septembri florens; fructus autem tunc temporis nullos perficiebat. E specimine sicco, quod pater optimus nobilissimo D. Baeck, Regis Sueciae Archiatro cum plurimis aliis dono miserat, Linnaeus, filius, descriptionem, quamvis imperfectam collegit, simul

simul et nomen rescivit, quod huic plantae imposueram; inventorem ~~in~~vide sedulo reticuit.

Caulis arboreus, erectus, cortice cinereo-rufescente, tuberculato tectus. Rami lignosi, horizontali-ascendentes, teretes, tuberculati, cubitales (in nostro specimine). Ramuli erecto-ascendentes, secundi, teretes, tuberculati, apice foliosi, spithamei,

Folia sparsa, conferta, petiolata, oblongo-obovata, apice submarginata, integerrima, erecto-patentia, glabra, coriacea, supra dilucide viridia, subtus pallidiora, bipollicaria. Petioli teretes, tenues, erecto-patentes laeves, fere pollicares.

Pedunculi uniflori conferti, vndique e ramulis inter folia prodeuntes, filiformes, patentes, saepe horizontaliter-dependentes, numerosi, longitudine petiolorum. Flores albi diametro semipollicari.

CAL. *Perianthium* hexaphyllum, patens; foliolis ovatis obtusis, tribus exterioribus viridibus, interioribus tenerioribus albis.

COR. monopetala, octodecimfida. Laciniae sex majores lineares erectae, lateribus involutae, calyce longiores, stamina ante eruptionem foventes; duodecim dimidio minores, per paria inter majores positae, lineares, acuminatae, extrorsum revolutae. *Nectaria* e foliolis sex ovatis acuminatis inter lacinias majores corollae ad basin minorum positis, erectis.

STAM. *Filamenta* sex, subulata, erecta, ante apicem parum inflexa, longitudine calycis. *Antherae* incumbentes, lineares, acutae, basi bipartitae.

PIST. *Germen* superum, exiguum, multiloculare. *Stylus* corolla longior, filiformis, parum curvatus. *Stigma* capitatum.

PER. } non vidi, sed baccam sive pomum e ger-
SEM. } mine fieri ut in congeneribus, ex descrip-
tione Rheedii constat.

Partes herbaceae huius arboris omnes lactescunt. Inter spontaneas harum insularum retuli, inscius, an fructus ab incolis pro cibo usurpentur.

14. CRATAEVA RELIGIOSA. F.

C. inermis, foliolis aequalibus F.

Reperitur ad Coemeteria insularum o - Taheiti et Societatis, culta et deorum numini sacra. Fructus profert minus sapos, edules tamen, quales Crataeva Tapia Linnaei, teste Rheedio; huic speciei etiam nimis affinis est; an cum eadem vltro coniungenda sit, dijudicent qui Tapiam observarunt. Nostra apud taheiteses e - *Pura - au*, sive *Purataruru* vocatur.

Truncus arboreus, mediocris altitudinis, erectus, ramosus. Rami patentes, teretes, adscendentes, lignosi, cortice oliuaceo, punctis elevatis albidis asperso.

Folia sparsa, petiolata, ternata: foliola ovato-lanceolata, acuta, acuminata, integerrima, glabra, tenera nervis venisque plurimis reticulata, spithamea; lateralia parum minora margine antico angustiore (sed non brevior) horizontaliter patentia. Petioli communes sparsi, patentes semiteretes, laeves, palmares; partiales brevissimi.

Cyma terminalis subcorymbosa, semipalmaris; interdum flores solitarii ex axillis foliorum summorum. Pedunculi uniflori teretes, laeves, laxi, palmares, patentes, basi crassiusculi: Flores sesquiunciales, exalbido virentes, staminibus rubicundis.

CAL. *Perianthium* margine inflexo receptaculum basi umbilicans, quadrifiduum, laciniis lineari-oblongis, acutis, longitudinaliter rugosis.

COR. *Petala* quatuor (demto colore folia perfecte mentiuntur) erecta, ovato lanceolata, integerrima rachi dorsali venisque reticulata, laxa, tenera, candida, bipollicaria; unguibus calyce vix brevioribus, virentibus intus canaliculatis, extus convexis.

STAM. *Filamenta* sedecim, filiformia receptaculo inserta (nec gynandra) erecto patentia, petalis paullo longiora. *Antherae* oblongae, versatiles, inclinatae, e flavo rubicundae.

PER. *Germen* oblongum, pedicello longitudine staminum filiformi elevatum. *Stylus* nullus. *Stigma* sessile, plenum, obtusum.

PER. *Bacca?* oblonga, bivalvis? unilocularis, pedicello ad palmarem longitudinem elongato infidens.

SEM. oblongo - ovata, parieti valvularum affixa. —

15. CORIARIA SARMENTOSA. F.

C. procumbens diffusa, foliis cordato-ovatis acuminatis integerrimis quinque-nerviis, subpetiolatis: racemis axillaribus elongatis nutantibus. F.

Habitat sponte in fruticetis et dumetis Novae Zealandiae. Barbari huius regionis incolae, inprimis ii, qui portum obscurum (Dusky bay) accolunt, baccatos fructus huius fruticis colligunt, et iisdem vescuntur.

Caulis fruticosus, vix arborescens, diffusus ramosissimus, sarmentis elongatis decumbentibus, tetragonis, laevibus, virescentibus, foliatis.

Folia opposita subcordato-ovata, subpetiolata, inferiora subsessilia, omnia integra acuminata acuta, horizontalia, laevia, quinque-nervia, palmaria. Petioli teretiusculi brevissimi.

Pedunculi axillares foliorum superiorum, solitarii, reclinati, spithamei; racemus simplicissimus longus cylindraceus nutans, pedicellis unifloris sparsis, teretibus, filiformibus, laevibus, erectis, semipollicaribus, bracteatis.

Bractee brevissimae minimae ad basin pedicellorum extrorsum positae solitariae. Flores minuti virides, hermaphroditi.

CAL. *Perianthium* inferum, persistens breve, quinquepartitum, foliolis subrotundis concavis adpressis.

COR. *Petala* quinque viridia, ovata, patentia, calycem longitudine aequantia.

STAM. *Filamenta* decem capillaria corolla longiora. *Antherae* ovato-erectae, longitudine calycis.

PIST. *Germina* quinque depresso-coalita. *Styli* quinque filiformes acuti, patentis reflexi decidui, longitudine staminum. *Stigmata* simplicia.

PER. Bacca globoso-depressa, quinquepartita atro-purpurea, e petalis carnosis, conniventibus, semina tegentibus.

SEM. quinque reniformia, striata, glabra.

Nobis haecce species semper floribus hermaphroditis visa est, nusquam vero masculi aut feminei sexus reperiuntur.

II.

N U C E S.

16. COCOS NUCIFERA Linn.

C. inermis, frondibus pinnatis: foliolis replicatis ensiformibus. M. S. V. p. 985. n. 1.

Insulae oceani australis quae intra tropicos sitae sunt, fere omnes hanc utilissimam palmam ferunt, humiles etiam illae, quae vix superficiem soli supereminent et lithophytorum aedificiis superstructae sunt, ut plurimum harum arborum altissimarum coma condecorantur. Spontaneis igitur harum regionum vegetabilibus easdem adnumerare non dubitamus, licet etiam cultae ibidem dentur varietates, quas ut exempla in novis hebridibus docent, hominum cura nobilitavit, et praesertim ad rem cibariam meliores reddidit. Haec varietates, notis exterioribus tamen minus ab invicem dignoscendas, disertis verbis enarravit Clarissimus Rumphius, qui simul de usu harum arborum multifario fusius disseruit. Heic loci meminisse sat erit, nucibus Cocos triplex inesse alimentum, nempe junioribus lympham saccharatam, maturo fructu in materiam spongiosam cotyledonis novi furculi coagulabilem; in adultioribus autem nucleum candidissimum dulcissimum fragrantem, amygdalos longe praecellentem, primum mollem gelatinosum lacteum, deinde perfecta maturitate duriusculum, oleosum, ultimo deinceps loco ipsum huius nuclei ole-

oleum, blandum, purum, dulce, variis ferculis admiscendum, nec non ad usus medicos cunctos idoneum, ubi oleum amygdalorum adhiberi solet. Incolae praeprimis insulae Taheiti et adjacentium insularum Societatis hocce oleum imbutum odoribus variis, quorum pretiosissimus, et fragrantissimus e ligno Santali extrahitur, pro unguento caesariei sive etiam totius corporis usurpant, eodemque omnia membra crebro perfricare solent. Ipsum nucis putamen, durissimum in adulta, in juniore tamen ante nuclei formationem molle, instar caulium brassicae edule est. Omnium porro palmarum cor sive caput ut vocant, ad trunci summitatem, pedes binos vel tres longum, rudimenta frondium et fructificationum anni insequentis laminis tenuissimis convolutis fovens, itaque pro gemma vere habendum, optimum alimentum praebet, nuci coryli avellanae et pedunculo brassicae cauliflorae palmam eripiens; sed hoc sine arboris destructione obtineri non potest. De vino palmarum quod colligitur e spadice nedum erupti vulnere, cum id hominibus australiae haud innotuerit, ut et de multiplici materiei, frondium, foliolorum, fibrarum, nucumque ad rem familiarem et mechanicam usu quaecunque differi possent, utpote citra nostrum propositum praetermittenda sunt. Taheitenibus *Ari*, nuces juniores *Nia*.

17. CORYPHA VMBRACVLIFERA Linn.

**C. frondibus pinnato - palmatis, plicatis
filoque interjectis, stipitibus ciliato - spinosis. M. S. V. p. 984.**

Huius folium semel vidi in Waitahu, sive Christinae insula archipelagi marchionis mendozae; palmam ipsam deinde, sed minus frequentem in Tonga-

tabu, amicorum insula reperit Cookius (vide Itin. noviss. Vol. I. p. 332.) incolis *Biu* dictam, qui nuces eius globosas parvulas inter edulia habent.

18. INOCARPVS EDVLIS. F. M S. V. p. 408.

Taheitenfes huius arboris fructum *Rattá* vocant, ipsam arborem *Hi* appellant, quod a voce *If* apud Papuanos in Nova Guinea usitata non admodum differt; nuces *E- ifi*, quas Cookius in novissimo itinere Tom. I. p. 393. commemorat, ad Inocarpum quoque procul dubio referri debent. Earum nucleus reniformis, compressus, pollicaris circiter diametri, assatus et decorticatus ab insularum Societatis, Amicorum, marchionis, novarum Hebridum, novae Guineae et moluccarum incolis comeditur. Nostrates hanc nucem castanearum loco habebant; sapor tamen minus gratus est, licet dulcescens; substantia durior, minus farinosa, ventriculo debiliori non conducit. Vires plantae et praesertim corticis adstringentes, alvum obstipant, et dysenteriam sistunt; quare etiam ad hunc scopum in nosocomio amboinensi decoctum aquosum corticis crebro adhibetur, teste Rumphio; licet hoc medicamine aegrorum vita periclitari potius quam sanitas restaurari videatur. Papuani succo expresso glutinoso, resinoso telorum apices obliniunt, hoc autem gluten exsiccatione nigrum colorem induit. Forte et resinofum illud, quo sagittas Mallicollensium obductas vidimus et quod illorum astutia pro veneno nobis venditabat, ex Inocarpi succo pariter praeparatum erat. Nomen arboris apud Mallicollenses *Nias* audit, apud insulae Tannae indigenas *Emmer*. Inocarpum arboribus cultis in hisce regionibus vix adnumerarem, etsi in societatis insulis forte colitur.